

De Open Stad

DE OPEN STAD

Denken jullie dat de 'open stad' zoals we hem beschreven hebben realistisch is, of is het een utopie? Of zullen we onvermijdelijk evolueren naar situaties waarbij de stad niet meer is dan een verzameling van enclaves, zoals in Dubai?

De open stad gaat over het zoeken naar verbindingen, niet enkel op fysiek maar ook op sociaal vlak. Dit kan gebeuren op verschillende manieren. Een goed voorbeeld is de 'Agora' uit het oude Griekenland. Dit was een publieke ruimte die als discussieforum gebruikt werd. Daartegenover stonden de 'Oikoi', de private woningen. Het soort van publieke ruimte als de Agora maakte de Griekse stad open. In de hedendaagse stad is er een groot tekort aan dit soort plekken. Deze zijn vervangen door

enclaves als shopping malls, wolkenkrabbers, enz. Het gebrek aan publieke ruimte die open discussie uitlokt, heeft ervoor gezorgd dat er een soort a-politiek heerst. Er is een totaal gebrek aan interesse voor het publieke. Iedereen leeft in een cocon met een tv en een computer. Het is al zo ver gekomen dat het sporten verplaatst is van het park naar de loopband. De eilanden in Dubai zijn volgens ons dus op zich geen fout. Het probleem zit hem in het monofunctionele karakter van deze gebieden. Er is geen publieke ruimte die deze eilanden draagt en verbindt. Een open stad kan enkel gecreëerd worden als stedenbouw, architectuur, economie, sociologie, politiek, mobiliteit, ... samen komen. Heterogeniteit op al deze niveaus is noodzakelijk. Op deze manier kan de open stad een uitgangspunt worden voor een denken op verschillende niveaus door verschillende disciplines. Het is aan de beleidsmakers deze geïntegreerde samenwerking te stimuleren. Een breed draagvlak moet gecreëerd worden waardoor niet enkel stedenbouwkundigen en

architecten, maar iedereen die deel uitmaakt van het stedelijk leven samen kan werken aan de open stad. De term 'open stad' doet ons denken aan "open source" software. De mogelijkheid voor iedereen om bij te dragen aan het product is van groot belang. De open stad is enkel mogelijk door dialoog en niet door monoloog.

Zou Brussel een open stad kunnen worden?

De stad wordt gedragen door een aantal structuren die deze doorkruisen. Deze structuren hebben veel potentieel in het kader van een open stad. Het is belangrijk deze te onderkennen en in te zetten als strategie voor stedelijke ontwikkeling.

EUROPA

Brussel is de hoofdstad van Europa: een continent waarin de diversiteit een identiteit in de weg staat. Wat kan een stad voor Europa betekenen? Denkt u dat Brussel symbool zou kunnen staan voor Europa?

Brussel kan eigenlijk gezien worden als een miniatuur versie van Europa met een gelijkaardige problematiek op een andere schaal. Zowel Brussel als Europa hebben te maken met de complexiteit van het samenbrengen van verschillende culturen en gemeenschappen tot een open geheel. Brussel is op dat gebied geen voorbeeld, het kan wei symbool staan voor Europa. Het zoeken naar een identiteit voor Europa kan samengaan met het zoeken naar een identiteit voor Brussel. Brussel laat het toe om je er als buitenlander thuis te voelen omdat het sterk multicultureel is en misschien ook omdat het een eigen identiteit mist. Dit maakt de stad heel toegankelijk voor mensen van alle nationaliteiten. Wat dat betreft is Brussel al een heel open stad. Bovendien hebben Belgen de neiging zich aan te passen aan andere culturen. Als wij in een ander land komen zullen we altijd de andere taal proberen te spreken. Dit maakt ons land toegankelijk als drager van een Europese hoofdstad.

Wat zou Europa anderzijds voor Brussel kunnen betekenen? Denken jullie dat het een meerwaarde zou kunnen worden voor de inwoners?

Brussel is een interessante meltingpot van mensen. In elk Brussels cafe kan je een goed gesprek hebben met iemand anders dan je buurman. In die zin is het een meerwaarde als alle Europese instanties centraal in Brussel een plek krijgen. Op die manier ontstaat een zeer interessante kruisbestuiving, zoals in het vroege Rome. Dit is zeker een meerwaarde voor de stad Brussel en zijn inwoners.

Denkt u dat het interessant zou kunnen zijn om een Europees programma decentraal over

Brussel te spreiden? Kan Europa in Brussel dan uitgebeeld worden door iconen?

Wij prefereren de term monumenten boven iconen. Een icoon zien we eerder als een kapitalistische uitspatting, terwijl een monument meer geworteld is en daarom duurzamer. Door in verschillende Brusselse wijken een Europees monument te plaatsen, wordt Europa zichtbaar in de stad en worden deze wijken opgewaardeerd. Deze monumenten moeten zeer publiek zijn en toegankelijk. Dit zal tegelijkertijd de Brusselse bevolking meer betrekken bij het EU gebeuren.

Zou het dan nog interessant zijn om de verschillende EU instanties decentraal over Europa te spreiden?

Het is dus belangrijk volledige stedelijke regio's mee te ontwikkelen met Europese monumenten als motor. De vraag is of dit ook op grotere schaal zou werken. Met het spreiden van de instanties over Europa wordt het onmogelijk stedelijke regio's op te spannen, daarvoor is de onderlinge afstand veel te groot. Het resultaat zal te veel een compromis zijn. Het is sterker één hoofdstad met één Europese identiteit te ontwikkelen.

Denken jullie dat Architectuur krachtig genoeg kan zijn om een nieuwe identiteit voor Europa als continent te creëren binnen Brussel? Heeft het de kracht om een nieuw beeld voor zowel Europa als Brussel te creëren?

Als architectuur het niet is, wat dan wel? Architectuur is het medium om iets te verbeelden, en moet krachtig genoeg zijn. Het heeft de potentie om ergens voor te staan, om een monument te zijn. De vraag is niet of architectuur krachtig genoeg is, het moet krachtig gemaakt worden. Feit is dat er is te weinig krachtige architectuur is. Of misschien wordt te weinig krachtige architectuur geselecteerd. De parameters om dergelijke projecten te realiseren zijn in Brussel allemaal

aanwezig. Het is te betreuren dat er totnogtoe niets waardevols uit voortgekomen is Een echt goed gebouw kan instant een monument zijn. Volgens ons moet er teruggegaan worden naar oertypologieën; naar zeer degelijke gebouwen die een paar honderd jaar meegaan. Flexibiliteit is hierbij van groot belang. Het gebouw moet van functie kunnen veranderen zonder zijn kracht te verliezen. Dit is wat we missen in de architectuur van de huidige Brusselse Europese instanties.

‘Volgens ons moet er teruggegaan worden naar oertypologieën; naar zeer degelijke gebouwen die een paar honderd jaar meegaan’

HET KANAAL

In het boek “Brussels - a manifesto towards the capital of Europe” wordt verder gebouwd op de structuren van Leopold II als strategie voor het decentraal plaatsen van de Europese functies in Brussel. Denkt u dat het relevant is om de verschillende structuren van de Zennevallei (kanaal, spoor, Zenne) als drager hiervoor te gebruiken?

Zeer interessant in deze context is de “Megaform” van Kenneth Frampton. Hij ontwerpt een soort mega structuren die zich op een gevoelige manier inplanten in hun context. Dit contextueel aspect is voor architectuur en stedenbouw van groot belang. Op die manier wortelt een project zich in zijn omgeving, hetgeen noodzakelijk is om lang mee te kunnen gaan. Een monument moet zich inbedden in

de verschillende lag en van de stad. Dit kan bijvoorbeeld door aanwezige structuren aan te wenden als uitgangspunt voor een ontwerp. Het kanaal leent zich hier perfect voor, net zoals de structuur van Leopold II.

Kunnen punctuele architecturale ingrepen het kanaal omvormen tot motor van stedelijke ontwikkeling? Of is hiervoor een grotere stedenbouwkundige visie nodig?

Stedenbouw is het bepalen van grote structuren, die nadien worden ingevuld door architectuur. Het succes van stedenbouw mag echter niet afhangen van de architectuur. Architectuur kan het wel versterken. De Architect en de stedenbouwkundige moeten samenwerken om elkaars werk te versterken. De architect moet rekening houden met de gedachte van het groter geheel en de stedenbouwkundige moet ervoor zorgen dat de gebouwen in een juiste context geplaatst worden. In een stedenbouwkundig ontwerp moeten een aantal sleutelementen worden uitgevoerd worden of het project van. Een stedenbouwkundig project wordt vaak gedragen door een aantal publieke 'trekkers'. Het eilandje in Antwerpen is hiervan een goed voorbeeld. Vele jaren kwam de ontwikkeling niet op gang. Nu dat het MAS gebouwd wordt komt de ontwikkeling in de wijk op gang. Dergelijke projecten zijn nodig. Dit is de architectuur als monument die we nodig hebben.

'De term open stad doet ons denken aan open source software. De mogelijkheid voor iedereen om bij te dragen aan het product is van groot belang. Een open stad is enkel mogelijk door dialoog, niet door monoloog'

Het kanaal van Brussel is drager van veel zware industrie. Dit kanaal doorkruist op deze manier de volledige stad. Is dit volgens u te integreren in stedelijke ontwikkeling?

Dit is een gevolg van het groeiproces van Brussel. De stad wordt groter en haalt de reeds gevestigde industrie langs het kanaal in, waardoor deze midden in de stad komt te liggen. Het leuke is dat dit soort plekken meestal op het gepaste moment vrijkomen. Het is dus niet nodig om deze uit te wissen. Er moet wel een idee zijn over wat het kan

worden op termijn, maar het is zeker niet noodzakelijk deze te schrappen. Vaak creëren dit soort plekken juist interessante condities om als stedenbouwkundige mee om te gaan. Het kanaal bevat veel kansen en interessante plekken voor ontwikkelingen. Tour & Taxis is hiervan een goed voorbeeld. Het komt erop aan het kanaal meer zichtbaar te maken, en de potenties die het heeft te gaan benutten. Vroeger was het water vooral een waterweg, hetgeen het nu veel minder is. Autowegen hebben deze rol overgenomen. Het lichaam blijft echter nog bestaan en bevat veel ontwikkelingspotentieel. Mensen worden aangetrokken door water. Het kan bijvoorbeeld een ideale gelegenheid zijn om interessante woontypologieën te ontwikkelen.

De wedstrijd FLOW spitst zich vooral toe op het kanaal. Worden hierbij het spoor en de Zenne niet vergeten als belangrijke landschappelijke structuren in de stad?

Spoor, Zenne & kanaal zijn potentiële dragers van een open stad. Het kan geen kwaad om te focussen op 1 hiervan. Elk van deze structuren heeft zijn eigen specificiteiten. Knooppunten tussen verschillende structuren zijn hierbij trouwens heel erg interessant.

MikeViktorViktor is een jong architectuurbureau opgericht in 2006 te Antwerpen door Bart Melort en Frederic Vandoninck en produceert sindsdien ontwerpen en studies in de disciplines van architectuur, stedenbouw en landschaparchitectuur.